Ganzenbeheer in natuurgebieden

Afschot van ganzen in natuurgebieden

In het voorjaar vindt in verschillende natuurgebieden in Noord-Holland afschot van ganzen plaats. Ook in Natura 2000-gebieden. Hieronder leggen we uit waarom en hoe dat gebeurt.

Waarom wordt er op ganzen geschoten?

Ganzen horen bij Nederland. De grauwe gans is een inheemse soort die thuishoort in ons landschap, en begrazing hoort bij een natuurlijk systeem.

Maar inmiddels zijn er in Noord-Holland zoveel ganzen, dat ze veel schade aanrichten. Ze eten het gras op dat voor koeien bestemd is, en ze eten en vertrappen de gewassen van boeren. In 2025 ging het in Noord-Holland om ruim € 22 miljoen aan getaxeerde landbouwschade. Een deel daarvan wordt vergoed uit publieke middelen.

In natuurgebieden gaat het niet om schadevergoedingen, maar om natuurdoelen. Ganzen eten de rietkragen soms helemaal kaal, waardoor zeldzame vogels daar niet meer kunnen broeden. Daardoor kunnen Natura 2000-doelstellingen in het geding komen en zijn kostbare herstelmaatregelen nodig. Tot slot vormen de vele ganzen rondom Schiphol een gevaar voor het vliegverkeer.

Om die schade en risico's te beperken, worden preventieve maatregelen ingezet zoals afdeknetten of verjagen. Als die maatregelen onvoldoende effect hebben, komt afschot in beeld. Op dit moment is het aantal ganzen in Noord-Holland zó groot, dat de populatie door middel van afschot moet worden verkleind (zie faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2025-2031).

Waarom vindt afschot ook in natuurgebieden plaats?

Juist in waterrijke natuurgebieden vinden we veel ganzen. Het is dé plek om een nest te bouwen. Het afschot is gericht op ganzen die een koppel of broedpaar vormen. Daarmee wordt voorkomen dat deze ganzen eieren leggen, of dat ze gelegde eieren uitbroeden. Zo neemt het aantal ganzen af én komen er minder jongen (pullen) bij. Minder aanwas betekent dat we op de langere termijn minder ganzen hoeven te doden.

Naast de maatregelen in natuurgebieden vindt ook in agrarische gebieden en rondom Schiphol afschot plaats.

Koppelvormers en broedparen

Koppelvormers zijn ganzen die duidelijk laten zien dat ze een paartje gaan vormen dat gaat broeden. Voor geoefende schadebestrijders (jagers) zijn deze koppelvormers goed te

herkennen. Door zo'n koppel te schieten, wordt voorkomen dat ze een nest bouwen en eieren leggen. Als koppels toch de kans krijgen eieren te leggen, noemen we dat een *broedpaar*. In dat geval is het ook mogelijk ze nabij het nest te doden. De eieren die dan achterblijven, komen niet uit.

Zodra de eieren uitkomen en er kuikens bij de ouderdieren lopen, stopt dit beheer. In de zomer vindt in agrarisch gebied wel afschot plaats van ganzen die op dat moment schade veroorzaken.

Om welke soorten ganzen gaat het?

Het verkleinen van de populatie richt zich op ganzen die het hele jaar in Nederland verblijven (standganzen). Denk aan de grauwe gans, brandgans, boerengans, nijlgans en hybride ganzen. Nijlgans en Canadese gans zijn exoten en vallen onder een ander regime dan de beschermde inheemse soorten.

Daarnaast bestaat ondersteunend afschot. Dat is iets anders: het dient om verjaging van kwetsbare gewassen effectief te maken, niet om de populatie te verkleinen. Daarbij kan het ook gaan om kolgans, brandgans en Canadese gans, ook wanneer die hier als wintergast verblijven. Overwinterende en trekkende ganzen worden niet geschoten om de populatie te verkleinen.

Is nestbehandeling (eieren prikken) niet beter?

Bij nestbehandeling worden eieren geprikt of met olie bewerkt, waarna ze niet uitkomen. Deze maatregel verkleint de populatie echter niet structureel. Om er populatiereductie mee te bereiken moet minimaal 90 procent van alle nesten worden gevonden en behandeld, zo

blijkt uit onderzoek. Dat percentage is in de praktijk niet haalbaar. De onderbouwing staat in deel B van het faunabeheerplan Ganzen 2025-2031.

Nestbehandeling kan wel een kortdurend, plaatselijk effect hebben: er lopen minder kuikens rond, waardoor de vraatdruk van ganzenfamilies in een gebied tijdelijk lager kan zijn. Op de omvang van de populatie heeft het geen blijvend effect.

Daar komt bij dat nestbehandeling in sommige natuurgebieden praktisch niet uitvoerbaar is, omdat je daar bijvoorbeeld te maken hebt met dichte begroeiing, bramen, moeras e.d. Of omdat er veel verstoringsgevoelige, zeldzame broedvogels zitten.

Wordt het natuurgebied verstoord?

Flora en fauna moeten in natuurgebieden natuurlijk zo min mogelijk verstoord worden. Voor elk gebied wordt daarom bekeken welke maatregelen mogelijk en effectief zijn. Bij Natura 2000-gebieden wordt een Passende Beoordeling uitgevoerd. Deze beschrijft en beoordeelt de effecten van maatregelen op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. In andere natuurgebieden wordt gebruikgemaakt van de ecologische deskundigheid van de terreinbeherende organisatie.

Wat gebeurt er met het afschot?

Het doden van dieren is altijd een uiterste maatregel. Een ander belangrijk uitgangspunt is duurzaamheid: het zo goed mogelijk benutten van de gedode dieren. Daarom staan er verspreid door de provincie ganzenkoelingen. Ganzen die daar worden afgeleverd, kunnen worden opgenomen in de consumptieketen. Steeds meer poeliers verkopen ganzenvlees, en ook in restaurants staat het steeds vaker op het menu. Vlees dat niet aan de kwaliteitseisen voldoet, gaat naar de destructor (Rendac).

Meer weten?

Op de website van de FBE Noord-Holland vind je veel informatie, onder andere bij de infosheets in de bibliotheek. Wat grote aantallen ganzen betekenen voor beschermde natuurgebieden staat in de infosheet ‘Grote aantallen ganzen schaden ook de natuur zelf’.

Het doden van ganzen is één van de mogelijkheden om schade door ganzen aan landbouw en natuur te beperken en risico’s voor de vliegveiligheid zoveel mogelijk te voorkomen. In eerste instantie gaat het altijd om preventieve maatregelen (weren en verjagen). Pas wanneer deze onvoldoende effect hebben, komen dodelijke maatregelen in beeld (nestbehandeling, ruivangsten en afschot). Deze infosheet geeft uitleg over één van de maatregelen in het faunabeheerplan Ganzen 2025-2031 van de provincie Noord-Holland. Aan deze tekst kunnen geen rechten worden ontleend.